

Identification of Factors Influencing the Social Adjustment of Secondary School Students

Somayeh Rooyan¹, Kolsum Nami^{*1}, Mehdi Bagheri²

¹ Department of Educational Governance and Human Capital, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran

² Department of Management, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran

* Corresponding author: nami2025@iau.ac.ir

Received: 2026-04-29

Accepted: 2026-06-01

Publication: 2026-06-20

Abstract

Background and Objective: Social adjustment is an important component of adolescents' psychosocial development and plays a key role in the quality of social relationships, academic performance, and mental health. Considering the significance of this construct during adolescence, the present study aimed to identify the factors affecting social adjustment among secondary school students.

Methods: This study was applied in terms of purpose and qualitative in nature, conducted using a thematic analysis approach. The research population consisted of faculty members in the fields of educational sciences and psychology at universities. Participants were selected through purposive sampling based on specific inclusion criteria. Data were collected through semi structured interviews, and sampling continued until theoretical saturation was reached. In total, interviews were conducted with 10 experts. After full transcription, the data were analyzed using thematic analysis through the stages of open, axial, and selective coding.

Findings: The results of data analysis indicated that students' social adjustment is influenced by a set of multidimensional factors that can be categorized into five main themes: individual factors, family factors, school factors, peer factors, and socio cultural factors. Individual factors included personality traits, individual and social skills, and mental health. Family factors encompassed parenting style, family emotional climate, family resources, and interaction patterns within the family. School-related factors included school climate, leadership and management style, extracurricular activities, and the quality of teaching and learning processes. In addition, peer relationship quality as well as media influence and social norms were identified as important socio cultural factors affecting students' social adjustment.

Conclusion: The findings indicate that students' social adjustment is a multidimensional phenomenon shaped by the interaction of individual and environmental factors. Therefore, improving social adjustment requires a comprehensive approach that simultaneously focuses on strengthening students' personal skills, improving family relationships, enhancing the interactive climate of schools, and providing appropriate social contexts for positive student interactions.

Keywords: Social Adjustment, Family Environment, School Environment, Peer Relationships

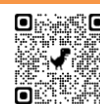
© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Nami, K & et al. (2026). Identification of Factors Influencing the Social Adjustment of Secondary School Students. *JNACE*, 8(1): 71-81.

شناسایی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه

سمیه رویان^۱، کلثوم نامی^{۱*}، مهدی باقری^۲

^۱ گروه علمی حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران

^۲ گروه مدیریت، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران

* نویسنده مسئول: nami2025@iau.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۵/۰۲/۰۹ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۱۱ تاریخ چاپ مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۳۰

چکیده

زمینه و هدف: سازگاری اجتماعی از مؤلفه‌های مهم رشد روانی-اجتماعی نوجوانان است و نقش اساسی در کیفیت روابط اجتماعی، عملکرد تحصیلی و سلامت روان آنان دارد. با توجه به اهمیت این سازه در دوره نوجوانی، پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه انجام شد.

روش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها کیفی بود که با رویکرد تحلیل مضمون انجام شد. جامعه پژوهش شامل اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه‌ها بود که با روش نمونه‌گیری هدفمند و بر اساس معیارهای ملاکی انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شد و فرایند نمونه‌گیری تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت. در مجموع با ۱۰ نفر از خبرگان مصاحبه انجام شد. داده‌های حاصل پس از پیاده‌سازی کامل، با استفاده از روش تحلیل مضمون و طی مراحل کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل چندبعدی قرار دارد که در قالب پنج مقوله اصلی شامل عوامل فردی، عوامل خانوادگی، عوامل مدرسه‌ای، عوامل همسالان و عوامل فرهنگی-اجتماعی قابل طبقه‌بندی است. عوامل فردی شامل ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌های فردی و سلامت روان بود. عوامل خانوادگی دربرگیرنده سبک فرزندپروری، جو عاطفی خانواده، سرمایه‌های خانوادگی و الگوهای تعاملی در خانواده شناسایی شد. همچنین جو مدرسه، سبک مدیریت، فعالیت‌های فوق‌برنامه و کیفیت فرایندهای آموزشی از عوامل مدرسه‌ای مؤثر بودند. کیفیت روابط همسالان و نیز رسانه‌ها و هنجارهای اجتماعی به‌عنوان عوامل فرهنگی-اجتماعی نقش مهمی در سازگاری اجتماعی داشتند.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان داد سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان پدیده‌ای چندبعدی است که از تعامل عوامل فردی و محیطی شکل می‌گیرد. بنابراین، ارتقای آن مستلزم توجه همزمان به تقویت مهارت‌های فردی، بهبود روابط خانوادگی، ارتقای فضای تعاملی مدرسه و فراهم کردن بسترهای اجتماعی مناسب برای تعاملات مثبت دانش‌آموزان است.

واژگان کلیدی: سازگاری اجتماعی، محیط خانواده، محیط مدرسه، روابط همسالان

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: رویان سیمیه؛ نامی کلثوم؛ باقری مهدی. (۱۴۰۵). شناسایی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۸(۱): ۷۱-۸۱.

مقدمه

مهم از سلامت روانی و شایستگی اجتماعی آنان شناخته می‌شود. این سازه توانایی فرد در برقراری ارتباط مؤثر، مدیریت موقعیت‌های تنش‌زا، رعایت هنجارها، ایفای نقش‌های اجتماعی

سازگاری اجتماعی از بنیادی‌ترین مؤلفه‌های رشد اجتماعی، هیجانی و تحصیلی نوجوانان به شمار می‌آید و به‌عنوان شاخصی

مواجهاند. بنابراین، شناسایی جامع عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه و تحلیل نحوه تعامل و نقش هر یک، ضرورتی اساسی است. فقدان چنین الگویی، خلأ مهمی را در برنامه‌ریزی تربیتی و آموزشی ایجاد کرده است. از این‌رو، مسئله اصلی پژوهش حاضر به این صورت مطرح می‌شود: عوامل اصلی مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه کدام‌اند؟

پیشینه تحقیقات

مرور مطالعات انجام‌شده در حوزه سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان نشان می‌دهد که این مفهوم تحت‌تأثیر مجموعه‌ای از عوامل فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای و فرهنگی-اجتماعی شکل می‌گیرد و پژوهشگران دیدگاه‌های گوناگونی را برای تبیین آن ارائه کرده‌اند. بخش مهمی از تحقیقات، نقش ویژگی‌های روان‌شناختی فرد همچون اعتمادبه‌نفس، مهارت‌های ارتباطی و تنظیم هیجان را برجسته کرده‌اند. در مقابل، برخی مطالعات بر اهمیت روابط خانوادگی، سبک‌های فرزندپروری و جو عاطفی خانه تأکید داشته‌اند. همچنین در سال‌های اخیر توجه بیشتری به نقش همسالان، محیط مدرسه و شرایط فرهنگی-اجتماعی در سازگاری دانش‌آموزان شده است. این تنوع رویکردها نشان می‌دهد که سازگاری اجتماعی پدیده‌ای چندبعدی است و برای درک دقیق آن باید به تعامل هم‌زمان عوامل مختلف پرداخت.

فیروزی زاده و سالاری (۱۴۰۴) در تحقیق خود به بررسی تأثیر بازی‌های کوتاه همکاری محور بر تقویت سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی پرداختند، سازگاری اجتماعی یکی از مهم‌ترین مولفه‌های رشد اجتماعی کودکان است که در کیفیت روابط همسالان، تعامل موثر، کاهش تعارض، و توانایی حل مسئله نقش محوری دارد. تغییرات نظام آموزشی، کاهش فرصت بازی آزاد، و افزایش رقابت فردی باعث شده است که نیاز به فعالیت‌های ساختارمند گروهی بیش از گذشته احساس شود.

قادری و حاجی زاده (۱۴۰۴) تحقیقی با هدف بررسی اثربخشی برنامه‌های آموزش مهارت‌های زندگی بر ارتقاء سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی انجام دادند. یافته‌ها حاکی از آن است که آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند به عنوان روشی مؤثر در بهبود تعاملات اجتماعی، افزایش مسئولیت‌پذیری و تقویت مهارت‌های بین فردی کودکان در دوره ابتدایی مورد استفاده قرار گیرد.

محمدجانی و احمدی قراچه (۱۴۰۲) پژوهشی را با هدف ارائه مدل عوامل مؤثر بر سازگاری دانش‌آموزان دختر با محیط مدرسه و مقایسه آن با سازگاری دانش‌آموزان پس‌را انجام

و برخورداری از مهارت‌های لازم برای حل مسائل روزمره را دربر می‌گیرد (Rahimov, 2025). اجتماعی‌شدن، که بستر شکل‌گیری سازگاری اجتماعی است، فرآیندی پویا و دوسویه میان فرد و محیط بوده و از طریق یادگیری ارزش‌ها، هنجارها، الگوهای ارتباطی و مهارت‌های زیست‌اجتماعی، زمینه لازم برای تعامل سازنده با دیگران را فراهم می‌سازد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که سازگاری اجتماعی مطلوب، علاوه بر تقویت روابط بین فردی، در موفقیت تحصیلی، تنظیم هیجان و سلامت رفتاری نقش تعیین‌کننده دارد (Krumm Süsser Blechinger 2022). زندگی دانش‌آموزان در سال‌های اخیر تحت تأثیر تغییرات گسترده‌ای نظیر گسترش فناوری‌های دیجیتال، کاهش تعاملات حضوری، فشارهای رقابتی آموزشی، تغییر الگوهای ارتباطی خانواده و دگرگونی‌های فرهنگی قرار گرفته است. این شرایط موجب شده نوجوانان با فشارهای اجتماعی جدیدی روبه‌رو شوند که نیازمند مهارت‌های ارتباطی پیچیده‌تر، انعطاف‌پذیری سازشی و ظرفیت بالاتر در خودتنظیمی است (Güneş & Sarıdaş, 2016; Biermann, Franze & Hoffmann, 2016). این چالش‌ها در دوره متوسطه دوم — دوره‌ای حساس در شکل‌گیری هویت، نیاز به استقلال، حساسیت نسبت به ارزش‌گذاری اجتماعی و افزایش وابستگی به همسالان — اهمیت بیشتری پیدا می‌کند (ادهمی بابامیری، قاضی، نجاری، ۱۴۰۴).

بر اساس یافته‌های پژوهشی، ضعف در سازگاری اجتماعی با پیامدهایی همچون تعارض با همسالان، مشکلات رفتاری، طرد اجتماعی، افت تحصیلی، کاهش انگیزش، تنهایی و اضطراب اجتماعی همراه است. در مقابل، دانش‌آموزانی که از سطح بالاتری از سازگاری برخوردارند، مشارکت اجتماعی بیشتری دارند، با معلمان و همسالان تعامل مثبت‌تری برقرار می‌کنند و موفقیت تحصیلی بالاتری کسب می‌کنند (صابری، صابری، بلوچ، رنجبرآزادی، ۱۴۰۱). با وجود این اهمیت، مرور ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که مطالعات موجود عمدتاً به بررسی رابطه چند عامل محدود پرداخته و کمتر پژوهشی به شناسایی جامع، تعامل محور و بومی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان پرداخته است (شاهمرادی، نیکدل، نجاری، ۱۴۰۳؛ نفیسی، فتاحی اندبیل، ۱۳۹۹). همچنین نقش زمینه فرهنگی مناطق مختلف ایران، که می‌تواند بر نحوه بروز سازگاری اجتماعی تأثیرگذار باشد، کمتر مورد توجه قرار گرفته است (Mirbaxramovna, 2022).

بررسی‌های میدانی در مدارس متوسطه نیز نشان می‌دهد که بخشی از دانش‌آموزان در مهارت‌های ارتباطی، مدیریت تعارض، تعامل با همسالان و معلمان، رعایت قواعد مدرسه، کنترل هیجان‌های منفی و مشارکت در فعالیت‌های گروهی با چالش

و کمتر به بررسی عمیق تجربه‌ها و دیدگاه‌های افراد درگیر با این پدیده پرداخته‌اند. همچنین در بسیاری از پژوهش‌ها عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی به‌صورت جداگانه بررسی شده و کمتر به تعامل هم‌زمان این عوامل توجه شده است. از این‌رو، انجام پژوهش‌های کیفی که بتواند ابعاد مختلف این پدیده را از دیدگاه افراد آگاه و در بستر واقعی آموزشی تبیین کند، ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه و با بهره‌گیری از رویکرد کیفی انجام شده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، کیفی است که با رویکرد تحلیل مضمون انجام شده است. هدف از به‌کارگیری این رویکرد، شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه از طریق تحلیل دیدگاه‌های خبرگان حوزه تعلیم و تربیت و روان‌شناسی بوده است. گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته عمیق انجام شد. در این مصاحبه‌ها تلاش شد با طرح پرسش‌هایی پیرامون ابعاد فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای و اجتماعی مرتبط با سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان، دیدگاه‌ها و تجربه‌های تخصصی مشارکت‌کنندگان گردآوری شود. فرایند تحلیل داده‌ها هم‌زمان با جمع‌آوری اطلاعات صورت گرفت و بر اساس مراحل تحلیل مضمون شامل آشنایی با داده‌ها، کدگذاری اولیه، استخراج مضامین پایه، شکل‌گیری مضامین سازمان‌دهنده و در نهایت شناسایی مضامین فراگیر انجام شد. این روند تا زمانی ادامه یافت که اشباع نظری حاصل شد؛ به این معنا که داده‌های جدید منجر به شکل‌گیری کد یا مضمون تازه‌ای نشد. جامعه پژوهش شامل اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه‌ها بودند که به دلیل برخورداری از دانش نظری، تجربه حرفه‌ای و سوابق پژوهشی در حوزه تعلیم و تربیت و روان‌شناسی، آگاهی و تسلط کافی نسبت به موضوع سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان داشتند. این افراد به‌عنوان خبرگان حوزه آموزش و روان‌شناسی، توانایی تحلیل ابعاد مختلف سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان را از منظر علمی و کاربردی دارا بوده و می‌توانستند داده‌های غنی و عمیقی برای تبیین پدیده مورد مطالعه فراهم کنند. انتخاب این افراد با هدف دستیابی به دیدگاه‌های تخصصی و تحلیل‌های مبتنی بر تجربه علمی و پژوهشی انجام گرفت تا ابعاد گوناگون عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان به‌طور جامع شناسایی شود. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند و ملاکی استفاده شد. در این شیوه، افرادی انتخاب شدند که بیشترین آگاهی، تجربه و تخصص را در زمینه موضوع پژوهش داشته باشند و بتوانند اطلاعات عمیق و معناداری

دادند. یافته‌های تحقیق نشان داد که سازگاری دانش‌آموزان دختر به طور معناداری از سازگاری دانش‌آموزان پسر به طور معناداری بیشتر بود.

خدابخشی و همکاران (۲۰۲۵) تحقیقی با هدف بررسی اثربخشی مداخلات روان‌شناسی مثبت‌گرا بر بهبود خودپنداره و سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان دختر کم‌بینای مقطع متوسطه انجام شد. یافته‌ها نشان داد که مداخله روان‌شناسی مثبت‌گرا موجب بهبود خودپنداره و سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان دختر کم‌بینا شد.

Ti, Wei & Shi (2025) به بررسی روابط طولی میان سازگاری تحصیلی و سازگاری اجتماعی و همچنین نقش میانجی‌گری‌کننده علائم افسردگی در میان دانشجویان سال اول دانشگاه‌های چین پرداخت. نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل پانل متقاطع نشان داد که سازگاری تحصیلی پیش‌بینی‌کننده افزایش سازگاری اجتماعی در طول زمان است، اما سازگاری اجتماعی به‌طور معناداری سبب بهبود سازگاری تحصیلی نمی‌شود.

Ramachandran & Rajendran (2024) در مطالعه‌ای به تحلیل متفاوت بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان داد که سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر در مقایسه با پسران به طور معناداری بیشتر بود. همچنین به جز جنسیت مشخص شد که محل زندگی نیز بر سازگاری دانش‌آموزان نقش داشت. به علاوه متغیرهایی مانند نوع مدرسه (دولتی یا غیردولتی)، نوع کلاس (دخترانه، پسرانه یا مختلط) و همچنین نوع رشته تحصیلی (هنر یا علوم) هیچگونه تأثیری بر سازگاری اجتماعی آنان نداشتند.

بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان پدیده‌ای چندبعدی است که تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای، همسالان و فرهنگی-اجتماعی قرار دارد. یافته‌های پژوهش‌های مختلف حاکی از آن است که ویژگی‌های فردی مانند مهارت‌های ارتباطی، اعتمادبه‌نفس و توانایی مدیریت هیجان نقش مهمی در تعاملات اجتماعی دانش‌آموزان دارند. در کنار این عوامل، محیط خانواده از طریق سبک‌های فرزندپروری، روابط عاطفی و میزان حمایت والدین می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری رفتارهای اجتماعی سازگارانه باشد. همچنین پژوهش‌ها بر اهمیت نقش مدرسه، کیفیت روابط معلم و دانش‌آموز، و تعامل با گروه همسالان در تقویت یا تضعیف سازگاری اجتماعی تأکید کرده‌اند. از سوی دیگر، شرایط فرهنگی و هنجارهای اجتماعی جامعه نیز می‌توانند الگوهای رفتاری دانش‌آموزان را در تعاملات اجتماعی شکل دهند. با وجود انجام پژوهش‌های متعدد در این حوزه، بخش قابل توجهی از مطالعات پیشین بیشتر بر روش‌های کمی متمرکز بوده

ارائه دهند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان، معیارهایی از جمله داشتن مدرک دکتری در یکی از رشته‌های علوم تربیتی، روان‌شناسی یا رشته‌های مرتبط، برخورداری از حداقل پنج سال سابقه تدریس دانشگاهی در حوزه‌های مرتبط با تعلیم و تربیت و روان‌شناسی، داشتن سوابق پژوهشی معتبر شامل انتشار مقاله، تألیف کتاب یا اجرای طرح‌های پژوهشی مرتبط با موضوعات تربیتی و اجتماعی، آشنایی با مسائل آموزشی و چالش‌های مدارس و نیز تمایل به مشارکت در فرایند مصاحبه در نظر گرفته شد. فرایند نمونه‌گیری تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت و در نهایت با انجام ۱۰ مصاحبه عمیق با خبرگان حوزه تعلیم و تربیت و روان‌شناسی، اشباع داده‌ها حاصل شد.

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود که بر اساس مبانی نظری و پیشینه پژوهش طراحی شد. مصاحبه‌ها به صورت فردی انجام گرفت و هر مصاحبه به طور میانگین بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید. تمامی مصاحبه‌ها با رضایت مشارکت‌کنندگان ضبط و سپس به طور کامل پیاده‌سازی شد و مبنای تحلیل داده‌ها قرار گرفت. برای افزایش اعتبار و اعتمادپذیری یافته‌ها از معیارهای گوبا و لینکلن شامل باورپذیری، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری استفاده شد. به منظور ارتقای باورپذیری، پژوهشگر با صرف زمان کافی در فرایند گردآوری داده‌ها و برقراری تعامل مناسب با مشارکت‌کنندگان تلاش کرد درک عمیقی از تجربیات آنان به دست آورد. همچنین بخشی از نتایج و تفاسیر استخراج‌شده برای تعدادی از مشارکت‌کنندگان ارسال شد و از

آنان خواسته شد دیدگاه خود را درباره دقت و انطباق نتایج با تجربیاتشان اعلام کنند (بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان). برای تقویت انتقال‌پذیری، تلاش شد با ارائه توصیف غنی از ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان، زمینه پژوهش و فرایند انجام مصاحبه‌ها، امکان قضاوت خوانندگان درباره قابلیت تعمیم نتایج به موقعیت‌های مشابه فراهم شود. در راستای اطمینان‌پذیری، فرایند تحلیل داده‌ها به صورت مرحله‌به‌مرحله مستندسازی شد و کدها و مضامین استخراج‌شده توسط پژوهشگران به طور مستقل بررسی و سپس درباره آن‌ها بحث و توافق حاصل شد. همچنین برای افزایش تأییدپذیری، کدها و مضامین به دست آمده در اختیار چند تن از متخصصان حوزه روش تحقیق کیفی و صاحب‌نظران موضوع پژوهش قرار گرفت تا با بررسی فرایند تحلیل و نتایج، دیدگاه‌های اصلاحی خود را ارائه دهند. این اقدامات به افزایش دقت، شفافیت و قابلیت اعتماد نتایج پژوهش کمک کرد.

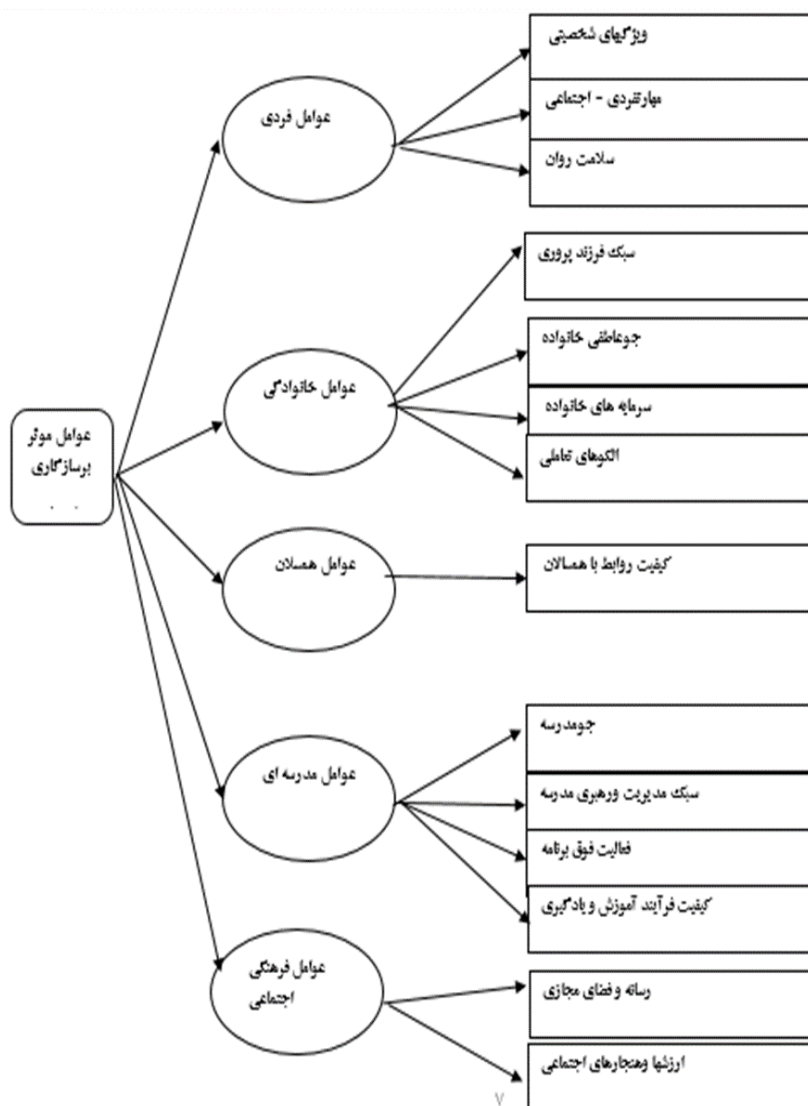
یافته‌های تحقیق

جهت شناسایی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه کد گذاری محوری (گزینشی) انجام گردید. کد گذاری محوری از سلسله پس از کد گذاری باز انجام می‌شود تا با برقراری پیوند بین مقوله‌ها، اطلاعات را به شیوه جدید به یکدیگر مرتبط سازد. در جدول ۱ مقولات اصلی و فرعی و در نهایت کد محوری مدل ارتقای سازگاری اجتماعی مشخص گردیده است.

جدول ۱ عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان

منابع	کد اولیه	مقوله فرعی	مقوله اصلی
۱۰م، ۳، ۹، ۱۰م	مسئولیت‌پذیری فردی، اعتماد به نفس، عزت نفس، انعطاف‌پذیری روان‌شناختی، برون‌گرایی درون‌گرایی خودکنترلی	ویژگیهای شخصیتی	عوامل فردی
۳م، ۲م	هوش اجتماعی، مهارت حل مسئله، مدیریت هیجان، انعطاف‌پذیری شناختی؛ جرأت‌مندی؛ خودآگاهی	مهارت‌های فردی و اجتماعی	
۷م، ۴م، ۶م، ۵م	اضطراب پای، افسردگی پایین، تاب‌آوری / رضایت از زندگی / احساس امنیت روانی / ثبات هیجانی، سطح انرژی، حساسیت عاطفی	سلامت روان	
۵م، ۹م، ۱۰م	سبک مقتدرانه، حمایت عاطفی والدین / کنترل منطقی / سخت‌گیری افراطی / سهل‌گیری بیش از حد	سبک فرزندپروری	عوامل خانوادگی
۴م، ۸م، ۷م، ۶م	صمیمیت خانوادگی / تعارض خانوادگی / انسجام خانواده / گفت‌وگوی والد-فرزند / احساس تعلق در خانواده	جو عاطفی خانواده	
۲م، ۳م، ۴م، ۵م	سرمایه اقتصادی (درآمد)، سرمایه فرهنگی (تحصیلات والدین)، سرمایه اجتماعی (ارتباطات خانواده)	سرمایه‌های خانواده	
۵م، ۴م، ۲م، ۰م، ۳م، ۴م، ۵م	کیفیت ارتباط والد-فرزند، ارتباط با خواهر و برادر، حل تعارض در خانواده	الگوهای تعاملی	
۲م، ۳م، ۴م، ۵م	احساس امنیت در مدرسه. عدالت آموزشی. حمایت معلمان. روابط مثبت با همکلاسیه مشارکت در فعالیت‌های مدرسه	جو مدرسه	عوامل مدرسه‌ای

منابع	کد اولیه	مقوله فرعی	مقوله اصلی
م.م.م. ۹.۷	رهبری حمایتی مدیر مشارکت دانش آموزان در تصمیم‌گیری قوانین روشن مدرسه انضباط منصفانه	سبک مدیریت و رهبری مدرسه	
م. ۵/۱۰	مشارکت در گروه‌های فرهنگی. فعالیت‌های ورزشی انجمن‌های دانش‌آموزی اردوهای آموزش	فعالیت‌های فوق برنامه	
م.م.م. ۴.۵	روش‌های تدریس تعاملی توجه به تفاوت‌های فردی. فرصت اظهار نظر دانش‌آموزان در کلاس. بازخورد سازنده معلم. تقویت یادگیری مشارکتی. عدالت در ارزشیابی فضای گفت‌وگوی آزاد در کلاس. حمایت تحصیلی از دانش‌آموزان ضعیف	کیفیت فرایندهای آموزشی و یادگیری	
م.م.م. ۳.۴	پذیرش توسط همسالان. دوستی‌های پایدار. طرد اجتماعی. حمایت همسالان. فشار گروه همسالان	کیفیت روابط همسالان	عوامل همسالان
م.م.م. ۵.۲	استفاده افراطی از شبکه‌های اجتماعی. الگوگیری از رسانه‌ها تعامل مجازی	رسانه و فضای مجازی	عوامل فرهنگی-اجتماعی
م.م.م. ۵.۷	پایبندی به هنجارها. مسئولیت‌پذیری اجتماعی. مشارکت اجتماعی. احساس تعلق اجتماعی	ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی	

الگوهای تعاملی سازنده در خانواده نیز به عنوان الگوی یادگیری اجتماعی عمل کرده و شیوه‌های حل تعارض و برقراری ارتباط را به نوجوان منتقل می‌کند.

۳. عوامل مدرسه‌ای

تحلیل داده‌ها نشان داد مدرسه به عنوان نظام اجتماعی رسمی، نقش تنظیم‌کننده مهمی در سازگاری اجتماعی دارد. زیرمقوله‌های استخراج شده شامل «جو مدرسه»، «سبک مدیریت»، «فعالیت‌های فوق برنامه» و «کیفیت فرایندهای آموزشی» است.

جو مدرسه‌ای حمایتگر و عادلانه، احساس تعلق و امنیت اجتماعی را تقویت می‌کند. سبک مدیریتی مشارکتی و منصفانه زمینه شکل‌گیری هنجارهای تعاملی مثبت را فراهم می‌سازد. فعالیت‌های فوق برنامه بستر تمرین مهارت‌های اجتماعی را مهیا می‌کند و روش‌های تدریس تعاملی، فرصت گفت‌وگو و همکاری را افزایش می‌دهد. در سطح تحلیلی، مدرسه به مثابه «میدان تمرین اجتماعی» برای بازتولید یا اصلاح الگوهای رفتاری عمل می‌کند.

۴. عوامل همسالان

در مقوله عوامل همسالان، کیفیت روابط همسالان به عنوان هسته مرکزی استخراج شد. پذیرش اجتماعی، دوستی‌های پایدار و حمایت همسالان به تقویت هویت اجتماعی و احساس تعلق منجر می‌شود.

با این حال، داده‌ها نشان داد نقش همسالان دوگانه است؛ بدین معنا که فشار منفی گروه می‌تواند رفتارهای ناسازگارانه را تقویت کند. بنابراین، گروه همسالان می‌تواند هم نقش تسهیل‌کننده و هم نقش بازدارنده در سازگاری اجتماعی ایفا کند.

۵. عوامل فرهنگی-اجتماعی

در سطح کلان، عوامل فرهنگی-اجتماعی شامل «رسانه و فضای مجازی» و «ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی» شناسایی شد. این مقوله بیانگر تأثیر ساختارهای گسترده اجتماعی بر شکل‌گیری نگرش‌ها و الگوهای رفتاری نوجوانان است. تحلیل داده‌ها نشان داد نوع مواجهه با رسانه‌ها می‌تواند بر بازنمایی روابط اجتماعی، الگوهای هویت‌یابی و شیوه‌های تعامل تأثیرگذار باشد. همچنین میزان درونی‌سازی ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت مدنی، چارچوب رفتاری دانش‌آموزان را در تعاملات اجتماعی شکل می‌دهد.

پس از انجام کدگذاری باز و استخراج مفاهیم اولیه از داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، مفاهیم مشابه در مرحله کدگذاری محوری حول مقوله‌های همگن سازمان‌دهی شد. در نهایت، از طریق مقایسه مستمر داده‌ها و بازنگری مکرر کدها، عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان در قالب پنج مقوله اصلی شامل عوامل فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای، همسالان و فرهنگی-اجتماعی طبقه‌بندی گردید. این مقولات در چارچوبی تعاملی قابل تبیین‌اند و نه به صورت مجزا؛ به گونه‌ای که هر مقوله در تعامل با سایر مقولات می‌تواند سازگاری اجتماعی را تقویت یا تضعیف کند.

۱. عوامل فردی

در مقوله عوامل فردی، سه زیرمقوله «ویژگی‌های شخصیتی»، «مهارت‌های فردی و اجتماعی» و «سلامت روان» شناسایی شد. تحلیل داده‌ها نشان داد ویژگی‌هایی مانند مسئولیت‌پذیری، عزت‌نفس، خودکنترلی و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی، به عنوان ظرفیت‌های درونی تنظیم رفتار اجتماعی عمل می‌کنند. این ویژگی‌ها زمینه‌ساز مدیریت مؤثر تعارض‌ها و شکل‌گیری روابط بین فردی پایدار هستند.

همچنین مهارت‌هایی نظیر هوش اجتماعی، حل مسئله، تنظیم هیجان، جرأت‌مندی و خودآگاهی، کارکرد اجرایی سازگاری اجتماعی را بر عهده دارند؛ بدین معنا که این مهارت‌ها امکان تبدیل ظرفیت‌های شخصیتی به رفتار اجتماعی سازگارانه را فراهم می‌سازند.

در بعد سلامت روان نیز، ثبات هیجانی، سطح پایین اضطراب و افسردگی، احساس امنیت روانی و تاب‌آوری به عنوان پیش‌نیازهای تنظیم هیجانی در موقعیت‌های اجتماعی شناسایی شد. به بیان تحلیلی، سلامت روان نقش بستر روان‌شناختی را برای فعال‌سازی مهارت‌های اجتماعی ایفا می‌کند.

۲. عوامل خانوادگی

در مقوله عوامل خانوادگی، چهار زیرمقوله «سبک فرزندپروری»، «جو عاطفی خانواده»، «سرمایه‌های خانواده» و «الگوهای تعاملی» استخراج شد. داده‌ها نشان داد سبک فرزندپروری مقتدرانه از طریق ترکیب حمایت عاطفی و نظارت منطقی، به رشد خودمختاری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی نوجوانان کمک می‌کند.

جو عاطفی مثبت خانواده، به‌ویژه وجود گفت‌وگوی باز و احساس تعلق، به شکل‌گیری اعتماد اجتماعی و امنیت هیجانی منجر می‌شود. همچنین سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی خانواده دسترسی به فرصت‌های رشد اجتماعی را تسهیل می‌کند.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌های کیفی این پژوهش نشان داد که سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل چندسطحی قرار دارد که در قالب پنج دسته اصلی شامل عوامل فردی، عوامل مدرسه‌ای، عوامل همسالان، عوامل خانوادگی و عوامل فرهنگی-اجتماعی شناسایی شدند. این نتیجه نشان می‌دهد که سازگاری اجتماعی پدیده‌ای چندبعدی است و تنها به ویژگی‌های درونی دانش‌آموزان محدود نمی‌شود، بلکه حاصل تعامل میان ویژگی‌های فردی، روابط اجتماعی و شرایط محیطی است. به بیان دیگر، دانش‌آموزان در شبکه‌ای از تعاملات خانوادگی، آموزشی و اجتماعی قرار دارند و کیفیت این تعاملات می‌تواند به شکل مستقیم یا غیرمستقیم بر میزان سازگاری اجتماعی آنان تأثیر بگذارد.

نخستین عامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی، عوامل فردی است. این عوامل شامل ویژگی‌های شخصیتی، خودکنترلی، اعتمادبه‌نفس، خودکارآمدی، توانایی مدیریت هیجان‌ها و نگرش‌های فردی نسبت به دیگران می‌شود. یافته‌های مصاحبه‌ها نشان داد که دانش‌آموزانی که از خودکنترلی و اعتمادبه‌نفس بیشتری برخوردارند، در مواجهه با چالش‌های اجتماعی رفتارهای سازگارانه‌تری نشان می‌دهند و توانایی بیشتری در مدیریت تعارض‌ها و برقراری ارتباط مؤثر با دیگران دارند. این یافته با نتایج پژوهش Benson & Walker (2024) همسو است که نشان داد ویژگی‌های شخصیتی، به‌ویژه خودکنترلی و ثبات هیجانی، نقش مهمی در سازگاری اجتماعی نوجوانان دارند. همچنین پژوهش کاظمی و فرهنگد (۱۴۰۱) نشان داد که خودکارآمدی اجتماعی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در افزایش تعاملات اجتماعی و کاهش مشکلات رفتاری دانش‌آموزان داشته باشد.

دومین عامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی، عوامل مدرسه‌ای است. مدرسه یکی از مهم‌ترین محیط‌های اجتماعی برای دانش‌آموزان محسوب می‌شود و بخش قابل توجهی از تعاملات اجتماعی آنان در این محیط شکل می‌گیرد. عواملی مانند جو مدرسه، سبک مدیریت آموزشی، شیوه تعامل معلمان با دانش‌آموزان، فرصت‌های مشارکت در فعالیت‌های گروهی و برنامه‌های آموزشی مرتبط با مهارت‌های اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در تقویت یا تضعیف سازگاری اجتماعی داشته باشند. یافته‌های این پژوهش نشان داد مدارس که فضای حمایتی و مشارکتی دارند و در آن‌ها روابط مثبت میان معلمان و دانش‌آموزان برقرار است، زمینه مناسب‌تری برای رشد سازگاری اجتماعی فراهم می‌کنند. این نتیجه با پژوهش Almeida & Torres (2024) همسو است که نشان داد جو مثبت مدرسه می‌تواند به طور معناداری

تعاملات اجتماعی و احساس تعلق دانش‌آموزان را افزایش دهد. همچنین مطالعه Chen & Walters (2025) نشان داد که حمایت معلمان و تعامل مثبت با دانش‌آموزان نقش مهمی در افزایش مشارکت اجتماعی و کاهش انزوای اجتماعی نوجوانان دارد، در حالی که پژوهش Chan (2023) نشان می‌دهد در برخی نظام‌های آموزشی رقابت‌محور، فشارهای تحصیلی ممکن است فرصت تعاملات اجتماعی مثبت را کاهش داده و بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر منفی بگذارد.

عامل سوم، عوامل مرتبط با همسالان است. دوران نوجوانی مرحله‌ای است که در آن روابط با دوستان و همسالان اهمیت زیادی پیدا می‌کند و نوجوانان بخش زیادی از زمان خود را در تعامل با همسالان سپری می‌کنند. یافته‌های پژوهش نشان داد که کیفیت روابط دوستانه، میزان حمایت همسالان و تجربه تعاملات مثبت در گروه همسالان از عوامل مهم در شکل‌گیری سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان است. دانش‌آموزانی که در میان گروه دوستان خود احساس پذیرش و حمایت می‌کنند، معمولاً اعتمادبه‌نفس اجتماعی بیشتری دارند و در فعالیت‌های اجتماعی فعال‌تر هستند. این نتیجه با پژوهش Garcia & Molina (2025) همسو است که نشان داد شبکه‌های دوستانه مثبت می‌توانند فرصت‌های یادگیری اجتماعی و تقویت مهارت‌های ارتباطی را برای نوجوانان فراهم کنند. همچنین پژوهش حسینی و کریمی (۱۴۰۲) نشان داد که روابط مثبت با همسالان می‌تواند احتمال بروز مشکلات رفتاری و اجتماعی در دانش‌آموزان را کاهش دهد. با این حال، پژوهش Davis (2024) نشان می‌دهد که در برخی موارد فشار همسالان می‌تواند نوجوانان را به سمت رفتارهای پرخطر سوق دهد که این موضوع بیانگر دوگانه بودن نقش گروه همسالان در سازگاری اجتماعی است.

چهارمین عامل مؤثر، عوامل خانوادگی است. خانواده نخستین و مهم‌ترین محیط اجتماعی برای رشد و اجتماعی شدن کودکان و نوجوانان محسوب می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان داد که کیفیت روابط خانوادگی، سبک‌های فرزندپروری، میزان حمایت عاطفی والدین و فضای ارتباطی خانواده نقش مهمی در سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دارد. خانواده‌هایی که روابط عاطفی مثبت، ارتباطات مؤثر و شیوه‌های تربیتی حمایتی دارند، معمولاً فرزندان با مهارت‌های اجتماعی بالاتر و توانایی سازگاری بیشتر با محیط اجتماعی تربیت می‌کنند. این یافته با پژوهش Martinez & Lopez (2023) همسو است که نشان داد سبک فرزندپروری مقتدرانه با سطح بالاتری از سازگاری اجتماعی در نوجوانان همراه است. همچنین مطالعه رحیمی و جعفری (۱۴۰۲) نشان داد که سرمایه اجتماعی خانواده و کیفیت

روابط والد-فرزند نقش مهمی در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دارد.

پنجمین عامل شناسایی‌شده در این پژوهش، عوامل فرهنگی-اجتماعی است. این دسته از عوامل به زمینه‌های گسترده‌تر اجتماعی و فرهنگی اشاره دارد که در آن دانش‌آموزان زندگی و تعامل می‌کنند؛ از جمله هنجارهای فرهنگی، ارزش‌های اجتماعی، فضای فرهنگی جامعه، فرصت‌های مشارکت اجتماعی و الگوهای تعامل در محیط‌های اجتماعی. یافته‌ها نشان داد که بستر فرهنگی و اجتماعی جامعه می‌تواند بر نحوه تعامل دانش‌آموزان با دیگران و شکل‌گیری رفتارهای اجتماعی آنان تأثیر بگذارد. به‌ویژه وجود فرصت‌های مشارکت اجتماعی، فعالیت‌های فرهنگی و برنامه‌های جمعی می‌تواند زمینه تقویت مهارت‌های ارتباطی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعامل سازنده با دیگران را فراهم کند. این نتیجه با پژوهش Johnson & Rivera (2025) همسو است که نشان داد برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی در محیط‌های آموزشی می‌توانند به تقویت تعاملات اجتماعی و ارتقای سازگاری اجتماعی نوجوانان کمک کنند. همچنین پژوهش نجفی و گودرزی (۱۴۰۳) نشان داد که بسترهای فرهنگی و اجتماعی مناسب نقش مهمی در رشد مهارت‌های اجتماعی و افزایش مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان دارند.

در مجموع، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان نتیجه تعامل پیچیده‌ای از عوامل فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای، همسالان و فرهنگی-اجتماعی است. همسویی قابل توجهی میان یافته‌های این پژوهش و مطالعات جدید سال‌های اخیر مشاهده می‌شود که بر چندبعدی بودن سازگاری اجتماعی و نقش همزمان عوامل فردی و محیطی تأکید دارند. در عین حال، تفاوت‌هایی در میزان اهمیت هر یک از عوامل در پژوهش‌های مختلف دیده می‌شود که می‌تواند ناشی از تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی و شرایط آموزشی جوامع مختلف باشد. این نتایج نشان می‌دهد که برای ارتقای سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان لازم است برنامه‌های آموزشی و تربیتی با رویکردی جامع طراحی شوند که در آن علاوه بر تقویت مهارت‌های فردی، به بهبود روابط خانوادگی، ارتقای فضای مدرسه، تقویت تعاملات مثبت میان همسالان و توجه به زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی نیز پرداخته شود.

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت‌کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

منابع فارسی

- ادهمی بابامیری، محمد؛ قاضی، سوران؛ نجاری، مسعود (۱۴۰۴). تأثیر بسته آموزشی سازگاری اجتماعی بر بهبود خودپنداره دانش‌آموزان پسر. پژوهش منتشرشده در همایش چهارمین همایش ملی آسیب‌شناسی روانی، اردبیل.
- شاهمرادی، دنیا؛ نیکدل، کارزان؛ نجاری، مسعود (۱۴۰۳). تأثیر پروتکل آموزشی سازگاری اجتماعی بر خودپنداره تحصیلی دانش‌آموزان پسر ابتدایی، فصلنامه ایده‌های نو در تعلیم و تربیت، دوره ۴، شماره ۱۰، صص ۷-۱.
- صابری، زینب؛ صابری، زهرا؛ بلوچ، نورا؛ رنجبرآزادی، پریسا (۱۴۰۱). بررسی رابطه سازگاری اجتماعی و مولفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی شهر بنت. مجله پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۵(۵۰)، ۳۳۳-۳۶۱.
- فیروزی زاده، فاطمه و سالاری، محسن، ۱۴۰۴، اثر «بازی‌های کوتاه همکاری محور» بر تقویت سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان، اولین همایش بین‌المللی نوآوری‌های فناورانه در آموزش و پرورش، رامشیر، <https://civilica.com/doc/2448614>
- قادر، کلثوم و حاجی زاده، صفیه، ۱۴۰۴، اثربخشی برنامه‌های آموزش مهارت‌های زندگی بر افزایش سازگاری اجتماعی در دوره ابتدایی، دومین همایش بین‌المللی معلمان برتر، مسجد سلیمان، <https://civilica.com/doc/2448614>
- محمدجانی، فرزاد؛ احمدی قراچه، علی محمد (۱۴۰۲). ارائه مدل ساختاری عوامل موثر بر سازگاری دانش‌آموزان دختر با محیط مدرسه و مقایسه آن با مدل پسران. نشریه پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۳(۴)، ۴۲-۶۰.
- نفیسی، فریدون؛ فتاحی اندیل، اعظم (۱۳۹۹). اثربخشی مشاوره گروهی با رویکرد عقلانی-هیجانی (REBT) بر سازگاری اجتماعی و خودپنداره نوجوانان پسر. مطالعات و تازه‌های روانشناختی نوجوان و جوان، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۰۷-۱۱۹.
- حسینی، س. و کریمی، م. (۱۴۰۲). نقش روابط همسالان در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش‌آموزان. مجله روانشناسی تربیتی، ۱۹(۳)، ۴۵-۶۲.

- Davis, T. (2024). Peer pressure and adolescent risk-taking: A study of social influence in schools. *Journal of Adolescence*, 97(1), 112-125.
- Firouzi-Zadeh, F., & Salari, M. (2025). The effect of "short cooperative games" on strengthening students' social adjustment. Paper presented at the First International Conference on Technological Innovations in Education, Ramshir, Iran. <https://civilica.com/doc/2447958>. [Persian]
- Garcia, A., & Molina, R. (2025). The role of peer networks in adolescent social development: Opportunities and challenges. *Journal of Youth Studies*, 28(2), 315-332.
- Ghaderi, K., & Hajizadeh, S. (2025). The effectiveness of life skills training programs on increasing social adjustment in elementary school. Paper presented at the Second International Conference of Top Teachers, Masjed Soleyman, Iran. <https://civilica.com/doc/2448614>. [Persian]
- Güneş, E., & Sarıdaş, G. (2025). Migration, Education, and Adaptation: The Effects of Forced Displacement on Students After Disasters. *Journal of Research in Social Sciences and Language*.
- Hosseini, S., & Karimi, M. (2023). The role of peer relationships in predicting social adjustment and behavioral problems of students. *Journal of Educational Psychology*, 19(3), 45-62. [Persian]
- Johnson, M., & Rivera, C. (2025). Cultural and social programs in educational settings: Impacts on adolescent social adjustment and community engagement. *Journal of Community Psychology*, 53(2), 210-225.
- Kazemi, F., & Farahmand, S. (2022). Investigating the role of social self-efficacy in predicting social adjustment and behavioral problems of students. *Journal of Educational Psychology Research*, 11(4), 78-95. [Persian]
- Khodabakhshi-Koolaei, A., & Malekitabar, A. (2025). Improving self-concept and social adjustment in visually impaired female students through the perspective of positive
- رحیمی، م.، و جعفری، ف. (۱۴۰۲). سرمایه اجتماعی خانواده و کیفیت روابط والد-فرزند: پیش‌بینی‌کننده‌های سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان. *مجله روانشناسی خانواده*، ۱۰(۲)، ۸۹-۱۰۴.
- نجفی، ع.، و گودرزی، م. (۱۴۰۳). نقش بسترهای فرهنگی و اجتماعی در توسعه مهارت‌های اجتماعی و مشارکت دانش‌آموزان. *فصلنامه جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، ۱۶(۱)، ۱۲۳-۱۴۰.
- کاظمی، ف.، و فرهنگ، ص. (۱۴۰۱). بررسی نقش خودکارآمدی اجتماعی در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش‌آموزان.
- فهرست منابع**
- Adhami-Babamiri, M., Ghazi, S., & Najari, M. (2025). The effect of social adjustment training package on improving self-concept of male students. Paper presented at the Fourth National Conference on Psychopathology, Ardabil, Iran. [Persian]
- Almeida, F., & Torres, J. M. (2024). Examining the relationship between school climate and social adjustment in adolescents. *Journal of Educational Psychology*, 116(3), 412-428.
- Benson S. Ku, & Walker, E. F. (2024). The association between neighborhood-level social fragmentation and distressing psychotic-like experiences in early adolescence: the moderating role of close friends. *Psychological Medicine*, 54(9), 2172-2180. (This citation identifies the "Benson and Walker" reference mentioned in your text.)
- Biermann, J., Franze, M., & Hoffmann, W. (2016). Prevalence and risk factors of developmental risks in the domain of social skills of 3 to 6 year old children in day-care center. *Journal of Interprofessional Education & Practice*, 1, 58-72.
- Chan, S. H. (2023). The effects of academic competition on social interactions and emotional well-being among secondary students. *Journal of Youth and Adolescence*, 52(4), 771-785.
- Chen, L., & Walters, R. (2025). Teacher support and student social participation: A longitudinal study of secondary school students. *Social Psychology of Education*, 28(1), 89-106.

- Rahimi, M., & Jafari, F. (2023). Family social capital and quality of parent-child relationships: Predictors of students' social adjustment. *Journal of Family Psychology*, 10(2), 89–104. [Persian]
- Rahimov, B. (2025). Factors Affecting The Formation Of Students' Social Adaptation Competences. *TLEP–International Journal of Multidiscipline*, 2(3), 10-14
- Ramachandran, U., & Rajendran, K. K. (2024). A Diffeential Analysis On Social Adjustment Of Higher Secondary Students. *Library Progress International*, 44(3), 15256-15263.
- Saberi, Z., Saberi, Z., Baluch, N., & Ranjbar-Azadi, P. (2022). Investigating the relationship between social adjustment and its components with academic achievement of elementary students in Bent city. *Journal of Modern Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*, 5(50), 333–361. [Persian]
- Shahmoradi, D., Nikdel, K., & Najari, M. (2024). The effect of social adjustment training protocol on academic self-concept of elementary male students. *Journal of New Ideas in Education and Training*, 4(10), 1–7. [Persian]
- Ti, Y., Yi, C., Wei, J., & Shi, G. (2025). Longitudinal Associations Between Academic and Social Adjustment Among Chinese College Freshmen: The Mediating Role of Depressive Symptoms. *Emerging Adulthood*, 13(3), 663-674
- psychology interventions (PPIs). *British Journal of Visual Impairment*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/02646196241267869>
- Krumm A, Süsner D, Blechinger P. (2022). Modelling social aspects of the energy transition: What is the current representation of social factors in energy models?. *Energy*; 239: 121706.
- Martinez, I., & Lopez, J. (2023). Parenting styles and adolescent social adjustment: A longitudinal study. *Journal of Child and Family Studies*, 32(4), 1125-1138.
- Mirbaxramovna, R. A. (2022). Pedagogical conditions of education of students on the basis of the idea of loyalty to national and universal values. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 4(02), 40-43.
- Mohammadjani, F., & Ahmadi Gharaeh, A. M. (2023). Presenting a structural model of factors affecting female students' adjustment to the school environment and comparing it with the male students' model. *Journal of Research and Innovation in Education and Development*, 3(4), 42–60. [Persian]
- Nafisi, F., & Fattahi Andebil, A. (2020). The effectiveness of group counseling with rational-emotive-behavioral approach (REBT) on social adjustment and self-concept of male adolescents. *Studies and New Psychological Findings in Adolescents and Youth*, 1(1), 107–119. [Persian]
- Najafi, A., & Goudarzi, M. (2024). The role of cultural and social contexts in developing social skills and student participation. *Quarterly Journal of Sociology of Education*, 16(1), 123–140. [Persian]